

När fienderna omge oss
Och rasa i vårt eget bröst,
Vid nådens bord Gud räcker oss
Välsignat bröd och vin till tröst.

Från himlen faller regn och snö
Befruktande förtorkad jord,
Så blomstrar själens ödemark
När Herren sänder ut sitt ord.

Då vaknar menighetens bön
Och hjärtats tacksamhet får ljud.
Sänd Anden, som oss skickliggör
Till tempeltjänst hos dig, o Gud.

Bevara själv din kyrka här
Uti en trosviss enighet.
Dig Fader, Son och Ande ske
Ett samfällt lov i evighet. Amen¹).

Arthur Adell.

1695 — 1819 — 1937.

Inför den Nya Psalmboken.

När Wallin adventssöndagen 1820 predikar i Västerås domkyrka, där den nya psalmboken då för första gången användes, talar han bl. a. också om den gamla 1695 års psalmbok och säger därvid: »Etthundradetjugofem år hava förflutit sedan den[na] psalmbok antogs — — —. Den inneslöt det yppersta, det bästa, som den tiden kunde åstadkomma i enlighet med tidevarvets behov och begrepp. Den förvarar ock flere sånger, vilka, så länge våra fäders språk och andakt lever i detta land, alltid skola finnas lärorika, dyrbara och rörande. Men den framtågande, prövande tiden har ock upptäckt och bevitnat denna boks väsentliga och stora brister. Man har funnit den alltmera obrukbar och ofullständig, så väl i anseende till det myckna otjänliga, den innehåller, som i anseende till det myckna angelägna, den saknar. Den förlägenhet i vilken man härigenom kom, blev i synnerhet märkbar vid den offentliga gudstjänsten, och den enskilda uppbyggelsen måste oftast söka sin näring ur andra källor. Redan för nära 60 år tillbaka var därför en kristelig överhet betänkt på detta viktiga behovs avhjälpande. Kunnige män utsågos, betydliga medel anslogos till företagets främjande och verkställighet. Förslag utkom; flera förslag och försök hava sedermera tid efter annan framgivits, under

¹) Dessa fyra hymner äro hämtade ur *Kyrkoårets aftonböner* (C. W. K. Gleerups förlag).

det församlingens väntan allt mera spändes, dess önskningar allt högre och allmänare yttrades utan att dock uppfyllas.»

Tänkte manne Wallin, när han skrev ned dessa ord, att hans beskrivning av den gamla psalmbokens öden i den svenska kyrkoförsamlingen samtidigt voro en profetia om vad hans livsverk — 1819 års psalmbok — skulle få uppleva? Antagligen gingo hans tankar också i den riktningen. Det torde framgå av följande ord litet längre ned i samma predikan: »Ett tidevarv sänker sig nu, under vilket ditt folk sjöng den gamla sången. Kanske skall den nya sjungas ett annat århundrades dag, vars afton ingen av oss upplever¹⁾. Då blir ock denna bok gammal.»

Aldrandet ligger i alltings natur. Och trots att den Wallinska psalmboken — liksom dess företrädare — visat en utomordentligt seg livskraft, har även för den till sist kommit den dag, som Wallin skådade i fjärran, då hans verk skulle avlösas av en ny svensk rikspsalmbok, den tredje i ordningen i vår kyrkas historia. Före 1695 kan man nämligen icke tala om en svenska kyrkans psalmbok i vår mening. Långe förblev psalmboksutgivandet ett privatföretag och den första psalmboken av mera officiell natur — den s. k. Upsalapsalmboken av 1645 — blev aldrig påbjuden för hela kyrkan utan endast anbefalld och synes ingalunda alltid hava haft det så lätt att hävda sig i konkurrensen med de privata sångsamlingarne.

Den svenska kyrkan har sålunda förbrukat tvenne rikspsalmböcker och tar nu den tredje i bruk. Det ligger då nära till hands att draga upp några paralleller mellan de två eller de tre, där detta låter sig göra.

Mellan den Svedbergska och den Wallinska psalmboken å ena sidan och 1937 års psalmbok å den andra föreligger en karakteristisk olikhet som är utsagd redan i namnen. Vid 1695 års psalmbok är Svedbergs namn oupplösligt knutet liksom i ännu högre grad är fallet med Wallins vid 1819 års. För 1937 års psalmbok finnes intet motsvarande namn. Det enda tänkbara — biskop J. A. Eklunds — är icke motiverat på samma sätt som Svedbergs och Wallins.

Den påtalade olikheten kan synas vara av huvudsakligen formell natur. Men bakom denna formella skillnad döljer sig en djupgående inre olikhet. Våra båda första rikspsalmböcker äga en inre enhetlighet som den sista saknar. De båda första äro helgjutna verk på ett annat sätt än den sista. Man har inför åtskilliga av de nyintagna psalmerna svårt att värja sig för den tanken: det måste bero på en ren tillfällighet att just den texten kom in. Man kan knappast undgå att minnas hur godtyckligt många namn i vår nuvarande almanackas namnlängd petades in. Man likasom hör kompromissandet: du skall få in den där psalmen bara jag får in den här.

¹⁾ Förf. hade till ingång valt början av den 96:e psalmen: »Sjungen Heranom en ny sång» etc.

Vid den nu gjorda jämförelsen har det gällt de olika psalmböckernas tillkomst. Då har det varit möjligt att också draga in den sista i jämförelsen. Övergå vi däremot till en jämförelse mellan psalmböckernas öden under lifstiden få vi nöja oss med de båda nu utlevade.

Här äro då åtskilliga likheter påtagliga. Bådas livslängd blev ungefär densamma. De få år som skilja sakna betydelse. Det är icke tu tal om att båda vid sin hädanfärd måste inräknas i åldringarnes skara. Ett och ett kvarts sekel är en utomordentligt hög ålder icke blott för en människa utan ock för en psalmbok. Man kan emellertid åldras på olika sätt. Det finnes människor om vilka det med full sanning kan sägas att de åldras med behag. Vi som upplevat den Wallinska psalmbokens ålderdom, kunna vittna att detta uttryck i enastående grad kunnat tillämpas på denna bok. Naturligtvis har hon lidit av ålderdomskrämpor — och jag återkommer senare därtill — men dock icke i högre grad än att tre fjärdedelar av hennes psalmer kunnat i praktiskt taget oförändrad gestalt ingå i den nya psalmboken, vars ojämförligt värdefullaste del de utgöra.

I detta avseende ligger saken något annorlunda till med den Svedbergiska psalmboken. Hennes ålderdomstecken voro mycket mera iögonfallande. Redan i fråga om sättet att återgiva de kristna tankarnes innehåll var hon vid början av 1800-talet utan tvivel stundom betänkligt efter sin tid. Ännu mera påtaglig var hennes språkliga efterblivenhet. Enligt samtida vittnesbörd var denna så stor att psalmboken för dess skull inom de s. k. bildade klasserna utsattes för både mycket och groft skämt. Wallin kunde ej heller i sin psalmbok upptaga mer än ungefär hälften av den gamla psalmbokens 413 nummer och av dessa av honom upptagna psalmer hava de flesta genomgått en ganska kraftig bearbetning av Wallin eller hans medhjälpare.

Självfallet har Wallin klandrats för att han varit för hårdhänt vid sin sovring av gamla psalmbokens material. Av de av Wallin förbigångna ungefär 200 psalmerna ha icke mindre än c:a 125 i senare tid bearbetats och upptagits i de många olika psalmboksförslagen. Strängast i sin kritik av Wallin på denna punkt är Alin, som i sitt förslag upptager icke mindre än 90 psalmer ur 1695 års psalmbok som uteslutits av Wallin. Tiden har emellertid på det mest lysande sätt givit Wallin rätt. Den efterskörd som i 1921 års Nya psalmer gjordes ur 1695 års psalmbok omfattar blott 16 nummer och detta tal har icke ökat 1937¹⁾.

¹⁾ Frånsett det s. k. liturgiska bihanget (601—612) stammar blott en enda av de 1937 nytillkomna psalmerna (113) från 1695 års psalmbok. Däremot ha följande 5 psalmer i 1921 års Tillägg, som äro upptagna ur den Svedbergiska psalmboken, uteslutits 1937: 508, 552, 554, 578, 663. — Under n:r 113 i 1937 års psalmbok står: »M. Luther (1524). E. Evers (1902)» etc. Anledningen till att Evers namn placerats här synes dunkel. Den bearbetning av 1695: 163, som här föreligger, uppträder nämligen redan i Runebergs psalmboksförslag 1857 (n:r 163) och torde vara verkställd av utgivaren. Runebergs text har sedan varit

Att den Svedbergiska psalmboken i början av 1800-talet verkade långt äldre än den Wallinska för vår tid — därpå behöva icke ord spillas. Men den naturliga förklaringen ligger nära till hands. Svedberg hade endast ytterst försiktigt rört vid de gamla texterna. Många av dem stå därför i hans psalmbok ordagrant som de flutit ur en Olavus eller Laurentius Petris penna. Många texter voro sålunda vid psalmbokens tillkomst redan ett eller halvtannat sekel gamla. Därtill kommer att mellan 1695 och 1819 har svenska språkets historia att uppvisa namnet Olof von Dalin.

Trots den språkliga efterblivenheten var den Svedbergiska psalmboken i början av 1800-talet en ganska livskraftig åldring. Det visas bäst därav att efter Wallins »avdämning» dess psalmer kommo att utgöra det i religiöst avseende värdefullaste i 1819 års psalmbok och därmed ock i psalmboken 1937.

Med det historiska perspektiv som står oss till buds är det lätt att se de båda böckernas stora förtjänster. Samtiden dömde understundom annorlunda. Båda psalmböckerna blevo föremål för kritik som föranledde att revisionstanken i båda fallen jämförelsevis snart togs upp. Sjuttonhundratalets första psalmboksförslag utkom 1765/67. Det första officiella förslaget under 1800-talet utkom 1889. I båda fallen kom det första officiella förslaget sålunda i vederbörande psalmboks 70:e år.

Både när det gäller 1700-talets psalmboksarbete och när det gäller 1800-talets må vi vara glada att varken det första eller det andra förslaget antogs utan att frågan fick mogna under en lång följd av år och under mycket arbete, som mången gång icke tjänade till annat än att visa sin egen oduglighet. När frågan gäller den Wallinska psalmbokens tillkomst är detta uppenbart. Ingen tvekan kan råda. Inför historien om den sista psalmbokens tillblivelse kanske icke allt ligger lika klart. Det synes dock svårt att bestrida att om något av kommittéförslagen 1889 eller 1896 antagits till gällande psalmbok, så hade revisionsfrågan varit minst lika brännande som den nu var. Vi måste glädja oss åt att vi genom denna väntan fått sådana namn som J. A. Eklund, Edvard Evers och Paul Nilson representerade i vår psalmbok även om vi genom ytterligare några års tålmod kunnat få något mognare frukter av den vår i psalmdiktningens tider som vissa tecken sia om.

Bland orsakerna till revisionsbehovet nämner Wallin särskilt »det myckna otjänliga» som den Svedbergiska psalmboken innehöll och »det myckna angelägna», den saknade. Orden skulle myc-

föreom för många bearbetningar och förkortningar innan psalmen erhöll sin nuvarande form. En av dessa bearbetningar är Evers av år 1902, som dock för psalmens nuvarande lydelse nästan saknar all betydelse. Den gamla psalmbokens text är tryckt redan 1567. Att Evers 1902 översatt den gamla Lutherpsalmen — den uppfattningen får man av författareuppgiften — är sålunda fullständigt fel.

ket väl kunna vara tagna ur debatten kring den Wallinska psalmbokens revision ungefär ett århundrade senare. Självfallet måste man emellertid därvid ihågkomma att varje tid har sina egna behov och sin egen uppfattning av vad som är otjänligt och angeläget. Många av de psalmer som Wallin ansåg angelägna ha utan tvivel 1937 kastats ut såsom i hög grad otjänliga. Av intresse är Wallins påpekande att det i synnerhet var vid den offentliga gudstjänsten som man kände psalmbokens brister. Detta visar att Wallin hade en viss uppfattning av vad jag skulle vilja kalla psalmbokens liturgiska karaktär. Psalmboken är i första rummet församlingens gudstjänstbok. Detta kände Wallin och förvandlade den gamla — i detta avseende huvudsakligen av språkliga skäl bristfälliga — Svedbergiska psalmboken till en gudstjänstbok som få; en gudstjänstbok som ännu efter mer än 100 år står lika ung och frisk som någonsin. Tänk blott på ett sådant ämne som missionen. Den Wallinska psalmbokens brist på missionspsalmer har klandrats. Vi böra med tacksamhet erkänna de bidrag som vi i det stycket fått av senare tider. Men det lärer vara omöjligt att påstå att bland dessa finnes ett enda som i fråga om skönhet och kraft kan mäta sig med de Wallinska psalmerna »Vi love dig, o store Gud»; »Hans kyrka i sitt frö så späd» eller »Nu stormen, o tider, hans kyrka står fast». För den »offentliga gudstjänstens» behov göra de tillfyllest.

Det är icke heller »den offentliga gudstjänstens» behov som drivit fram den senaste psalmboksrevisionen. Det är snarast uppseendeväckande hur praktiskt taget fullständigt främmande den liturgiska synpunkten varit för de flesta av de män som arbetat med psalmbokens förnyelse. Det är otroligt vad de nytillkomna psalmerna skänka lite material för rent gudstjänstligt bruk.

Bristen på »tjänliga» psalmer har i vår tid i stället gjort sig gällande i de speciellt moderna kyrkliga arbetsformerna. Vi kunna tänka på söndagsskolarbetet eller ungdomsföreningsväsendet eller sy- och missionsföreningarnes sammankomster. Det är också till dessa och dylika verksamhetsformers intressessfär som vi kunna lokalisera de flesta av de nya psalmerna. Man kan således iakttaga en förskjutning från gudstjänsten mot andra »verksamhets»-former, från det centralt religiösa ut mot periferien. Psalmboken har från gudstjänstbok alltmer blivit mötesbok. Denna förskjutning har emellertid icke börjat nu utan redan förut och det är av stort intresse att följa den genom tiderna.

Vår svenska evangeliska psalmdiktning har från begynnelsen varit gudstjänstligt betonad i allra högsta grad. Gudstjänsten har varit dess ursprungliga och egentliga inspirationskälla. Detta faller genast i ögonen vid en blick på vår äldsta fullständigt bevarade psalmbok av år 1536. Av dess 47 psalmer har nämligen icke mindre än 2/3 direkt anknytning till gamla liturgiska texter, varvid till liturgiska texter även räknas sådana bibeltexter som regelbundet återkommo i kyrkans gudstjänster.

Låt oss först stanna vid de psalmer som kunna betecknas såsom bibelparafraser. Blott i förbigående må därvid anmärkas att de tre nytestamentliga cantica: Benedictus (Sakarias lovsång), Magnificat (Marie lovsång) och Nunc dimittis (Simeons lovsång) i sin prosaiska form återfinnas i denna psalmbok likasom och i den Svedbergska. Betecknande nog strökos de 1819 för att emellertid åter införas 1937, dock för säkerhets skull i det bihang med »hymner och sånger för särskilda gudstjänster», som avslutar vår nya »enhetliga» psalmbok och om vilka förvisso kommer att gälla: non leguntur. Sin förvisningsort dela dessa bibliska lovsånger med andra av kristenhetens berömdaste hymner, såsom Laudamus (vilken ju hos oss endast användes i högmässan, men som ändock föres till psalmer för särskilda gudstjänster), Te Deum och Dies irae.

Vi lämna emellertid dessa och övergå till de egentliga bibelparafraserna. 1536 möta icke färre än 9 omskrivningar av psalmer ur psaltaren, bland vilka vi återfinna sådana texter som »Vår Gud är oss en väldig borg» och »Av djupsens nöd, o Gud till dig». Det är en utomordentligt viktig psalmform som härmed införas i vår psalmdiktning. Psaltareparafrasen har spelat en så betydelsefull roll i svensk hymnologisk historia att vi ha svårt att göra oss ett begrepp därom. Någon föreställning därom få vi dock om vi betänka att av den Svedbergska psalmbokens 413 nummer bildade nummer 22—112 en sluten grupp »Konung Davids Psalmer». Nära 2/3 av psaltarens psalmer funnos sålunda parafraserade i 1695 års psalmbok och psaltareparafraserna utgjorde nära 1/4 av hela psalmbeståndet. Wallin löste upp denna grupp och utplanterade vad han ansåg brukbart på olika platser allt efter innehållet. En eller annan ny psalmparafras uppträder väl i 1819 års psalmbok men de sakna nog i regel större värde. I den sista psalmboken finnes väl icke mer än en enda psaltareparafras från vår egen tid (»Herren är min herde god»). Det är lika förklarligt att 1500- och 1600-talets psalmister sökte sin inspiration i bibelns egen psalmbok som det är beklagligt att vår tids psalmdiktare i så hög grad ignorera denna inspirationskälla. Förhållandet är i hög grad belysande för tesen om psalmdiktningens frigörelse från gudstjänstlivet — om dess flykt från det centralt religiösa till det efemärt aktuella. Många av våra psaltarepsalmer stå där i vår psalmbok efter att ha tjänat församlingen i 300 eller 400 år lika unga och friska som då de flöto ur sina författares penna. Törs man för åtskilligt av det år 1937 nytillkomna psalmmaterialet våga förutspå en livslängd av 3 eller 4 decennier? Finnes det icke sidor i den nya psalmboken, där mögelfläckarne börja framträda redan innan ännu trycksvartan hunnit torka i normalupplagan?

Psaltaren hade varit den medeltida kyrkans gudstjänstbok i alldeles särskild mening. Ur den lästes eller sjöngos de dagliga bönetimmarne, tidegården, som dessa gudstjänster med ett ge-

mensamt namn kallades här hos oss. Stycken ur psaltarens psalmer utgjorde ock den ojämförligt viktigaste delen av de sånger som sjöngos i mässan. Psaltaren kunde präster och munkar utantill. Ingen bok var så älskad och brukad som den. Och det är icke underligt att denna kärlek till psaltaren levde kvar i ett par århundraden efter reformationen. Det är icke att undra över att denna bok blivit vår psalmdiktningens viktigaste inspirationskälla.

Vid sidan av psaltaren finnes det stycken ur bibeln som måste vara särskilt kära för alla som deltaga i kyrkans gudstjänstfirande. Är efter år återkomma söndagsevangelierna på sina bestämda dagar. De ge oss de viktigaste tavlorna ur evangeliets rika bildgalleri. Genom våra söndagsevangelier stå dessa bilder levande för våra ögon. Att dessa söndagsevangelier skulle vara en betydelsefull inspirationskälla för en till gudstjänstlivet knuten psalmdiktning är tydligt. 1695 års psalmbok har ock (n:r 201—215) en särskild avdelning under rubriken »Psalmer över några söndagsevangelier». Det är betecknande att vi redan 1536 kunna spåra begynnelsen till denna avdelning. Där äro sammanförda 4 sådana »söndagsevangelier», dock utan särskild rubrik. Att dessa evangelioparafraser uppvuxit direkt ur gudstjänstens behov behöves icke sägas. De voro — som vi kunna se av både 1614 och 1693 års handböcker — avsedda att vara vederbörande söndagars huvudpsalm, alltså gradualpsalm. Vilken utomordentligt värdefull tanke som denna avdelning gömmer i sig förstå vi om vi besinna att bland dessa evangelioparafraser återfinnas sådana oskattbara pärlor som »Så högt har Gud oss till stor fröjd» och »Oss kristna bör tro och besinna», den förra lika självskriven som gradualpsalm på Annandag Pingst som den senare på 15 s. e. Trefaldighet. Låt oss vidare tänka att varje söndag ägde en psalm av motsvarande religiösa och poetiska kvalitet som den i lika hög grad kunde kalla för sin. Hur skulle icke detta hjälpa oss att sjunga in kyrkoårets rytm i församlingens hjärta.

För denna avdelning i den gamla psalmboken synes Wallin nästan fullständigt hava saknat förståelse. Av dess 14 psalmer har han blott upptagit de två nyss nämnda. Begripligt nog. Dessa psalmer voro ju i särskild grad gudstjänstpsalmer. Men Wallin levde i den djupaste vågdal som vår liturgiska historia har att uppvisa. 1811 års Handbok hade gått så långt att den strukit gradualpsalmen. Något behov av dylika psalmer förefanns sålunda icke. Denna liturgiska otymplighet har ju lyckligtvis senare (1860) rättats. Man hade då kunnat vänta ett nytt intresse för till söndagsevangelierna anknutna psalmer. Därav blev emellertid intet. Det är belysande för den rådande bristen på förståelse för psalmbokens gudstjänstliga betydelse att det är omöjligt att ur allt det nytillkomna materialet uppleta mer än tre eller fyra passabla gradualpsalmer.

Ett karakteristiskt bidrag till belysande av denna brist på förståelse för allt som icke på ena eller andra sättet smakar aktu-

ellt är ock det öde som gått över de trenne sekvenser som intill 1819 utgjorde en prydnad för vår psalmbok. Tvenne av dem — julsekvensen »Alle kristna fröjda sig» och påsksekvensen »Jesus Kristus han är vorden» framdrogos ur glömskan av Norén och Morén på grund av deras utomordentliga melodier och gjordes lättillgängliga genom 1914 års Hymnarium. Trots detta har intet försök gjorts att rädda dessa skatter åt psalmboken och — koralboken. Gudstjänstens liturgiska sida saknar man förståelse för i predikandets tidevarv.

Vill man söka ytterligare bevis för att den svenska psalmdiktningen mycket tydligt pekar hän mot liturgien såsom sin viktigaste inspirationskälla är det lätt att visa på ytterligare ett par psalmgrupper. 1536 års psalmbok innehåller icke mindre än 12 översättningar av tidegårdshymner, som allt intill 1819 markera psalmbokens samhörighet med det gamla gudstjänstlivet. Ännu bevarar vår psalmbok åtminstone en liten kvarleva av dessa dyrbara skatter i t. ex. »Nu kommen är vår påskafröjd» och »Kom, Helge Ande, Herre god».

Tidigt möta vi ock de viktigaste partierna av mässans ordinarium »översatta» till evangeliska psalmer. Gloria blev »Allena Gud i hemmelrik», Credo blev »Vi tro på en allsmäktig Gud», Sanctus möter oss i den gamla tropen »Dig vare lov och pris, o Krist» och Agnus Dei förvandlades till den svenska kristenhetens mest kända psalm »Guds rena Lamm oskyldig». Redan det blotta uppräknandet av dessa texter säger oss tillräckligt om den oförljkeliga inspirationskälla som gudstjänsten utgör för den psalmist som förstår att försänka sig i dess väsen. Och vi tro att en av nutida psalmisters största svagheter är deras oförmåga att utnyttja de impulser, bibeln och kyrkans gudstjänstliv erbjuder.

Dock vore det icke rätt att uteslutande se förtjänsterna hos det gamla och bristerna i det nya. Även om nutiden icke hör till de stora dagarna i psalmdiktningens historia skall dock icke nekas till att den kan uppvisa ett och annat vårtecken. Dit räknar jag dock icke en sådan psalm som 139: »Som sol om våren stiger» även om både sol och vår upprepade gånger återkomma. En dylik psalm visar snarast hur långt bortkommenheten kan gå när man i förnäm avskildhet från församlingen diktar aus der Tiefe des Bewusstseins. I all sin praktfulla modernitet är en dylik psalm född med ålderdomens drag på sitt ansikte.

Nej, till de verkligen hoppfulla tecknen inom nutida svensk psalmdiktning torde i första rummet böra räknas att den yngre diktargenerationen tyckes börja närma sig skriften och altaret. Det ser ut som om vi åter skulle kunna få verkliga gudstjänstpsalmer. Ett par tecken som tyda på denna nya vår ha verkligen fått komma med i den nya psalmboken. Det är främst Gabrielssons martyrpsalm »O Gud, för de trogna martyrer» (150) samt tvenne psalmer inför den Hel. Nattvardens härlighet. Den ena är Frostenssons omskrivning av den äldsta kända utombibliska nattvards-

bönen (Ur »De tolv apostlarnes lära»): »Som spridda sädeskor-
nen»; den andra Gabrielssons ståtliga nattvardstacksägelse: »Gud,
vår lösta tunga». Någon skulle kanske vilja tillfoga som ett
tredje exempel Frostenssons »Du öppnar, o evige Fader, i Kristus
din famn» (198). I så fall må därtill svaras att författaren i denna
psalm ännu leker med ett alltför individualistiskt versschema
för att kunna tagas på allvar som psalmist.

Vilja vi fånga det specifikt nya i den nya psalmboken ha vi i
första rummet att vända oss till de psalmer som taga sikte på
det s. k. moderna kyrkolivets särskilda behov.

Hit bör framför allt räknas söndagsskolan, vilken som kyrklig
arbetsform för varje år visar sig allt mera nödvändig. Under n:r
512—522 är sammanförd en avdelning psalmer för barn väl när-
mast avsedda för söndagsskolans behov. Det mesta i denna av-
delning kan man studera med tacksamhet över psalmbokens rike-
dom i övrigt som gör att man icke behöver känna fattigdomen i
det mesta av vad som här bjudes så tryckande. Det är svårt att
säga vilket som är värst: när barn äro lillgamla eller vuxna bliva
tillgjort barnsliga. Man må innerligen hoppas att denna avdelning
blir den i söndagsskolan minst brukade.

Till det moderna kyrkolivets behov höra ock ungdomspsalmer.
Med glädje må konstateras att ämnet »Ungdom» visat sig vara en
bättre inspirationskälla än ämnet »Barn». Om än mycket bland
dessa ungdomspsalmer är svagt så möter oss dock här även alster
av verklig inspiration, såsom Eklunds »Med Jesus fram i de
bästa åren» (531). Sam Rönnegårds »När stormens lurar skalla»
(534) har fått träda i stället för den av kyrkomötet intagna:
»Öden mörkna, öden glimma». Man kan icke vara tillskyndaren av
denna ändring annat än tacksam och beklaga att icke ett sådant
sorgligt bidrag som 527: »O du som ser, o du som vet» också
blev ersatt av en brukbarare psalm.

Till det moderna kyrkolivet hör ock den ekumeniska tankens
frammarsch. På tvenne sätt har denna tanke fått komma till ut-
tryck i vår sista psalmbok. Dels har här upptagits en del av de
frikyrkliga samfundens sånger. Beträffande dessa frågar man sig
blott alltför ofta, varför just det allra svagaste uppletats ur dessa
sångsamlingar, av vilka de flesta dock innehålla icke så litet goda
ting. Dels har blicken riktats ut över icke blott Tyskland utan
ock England. Vår psalmdiktning har hittills i otroligt hög grad
varit beroende av Tyskland och vi ha knappast skäl att ångra dess
orientering åt det hållet. Vi ha icke alls någon anledning att önska
oss England i våld på denna punkt. Men att även den engelsk-
talande kristenheten blivit representerad i vår nya psalmbok med
ett mindre antal bidrag är att hälsa med odelad glädje.

Ett annat utmärkande drag i modernt kyrkoliv är av mera for-
mell natur. Man rädes för det högtidliga. Kyrkan skall — för att
tala med en känd författare — ta av sig i skjortärmarne. Vår
psalmbok vore icke av år 1937 om detta drag sänkades. Ja, det

är väl knappast för mycket sagt att man vid vissa psalmer har intrycket att den enda inspirationskällan varit vardagligheten. Om en sådan inspirations art är onödigt att yttra sig. Men med sina 600 nummer har ju vår psalmbok råd att inom sina permar hysa ett betydande antal döda psalmer.

När en ny psalmbok tages i bruk ligger det nära att framkasta frågan: hur skall denna nya psalmbok komma att fylla sin uppgift? Innan man vågar några gissningar härom vore det kanske icke utan intresse att göra sig den frågan beträffande våra båda äldre rikspsalmböcker: Hur ha de fyllt sin uppgift? Någon tvekan om svaret kan icke finnas. Båda ha de i stort sett svarat mot mycket högt ställda fordringar. Att de brustit i detaljer ligger i sakens natur. Men som helhetsomdöme måste gälla att de var under sin tid på bästa tänkbara sätt tjänat vårt folks andliga fostran. Och vi må anse oss ha rätt att hoppas att något liknande skall kunna sägas också om 1937 års psalmbok, när en gång dess arbetsdag är fullbordad. Om vi med tillförsikt uttala en sådan förhoppning så är det emellertid icke på grund av det nya, som tillkommit utan tack vare det myckna gamla goda som bevarats.

Låt oss tänka på de viktigaste av de mångskiftande uppgifter som ligga framför 1937 års psalmbok. I första rummet skall hon vara församlingens gudstjänstbok. Såsom sådan har hon knappast förlorat genom de uteslutningar som skett. Ytterst få av de uteslutna psalmerna figurerade någonsin på nummertavlan. Där emot måste hon såsom gudstjänstbok obestriddligen anses ha vunnit genom den nya uppställningen och genom en del av de nya psalmerna. Därtill kommer att några av de gamla psalmerna genom uteslutning av en eller flere verser blivit ofantligt mycket användbarare än förr. Vi anteckna med tacksamhet uteslutningarne ur W. 47. Nu kan man få i följd sjunga de båda utomordentliga verserna »O Jesu Krist, du nådens brunn» och »Omkring ditt kors, o Jesu kär». Genom uteslutande av några verser ur 110 har denna psalm blivit en strålande påskhymn, icke längre än att den i sin helhet kan uppsättas på nummertavlan. Hur många gånger har man icke önskat att kunna sätta upp hela W. 168 »Store Gud, som handen räckte» men hindrats av den omöjliga tredje versen. Denna är nu borttagen.

Naturligtvis hade man i det längsta förhoppningar att gudstjänstlivets speciella krav skulle bättre bli tillgodosedda. Trots att så icke blev fallet ha vi likväl ingen anledning att beklaga oss över psalmboken som gudstjänstbok.

Vid sidan av sin uppgift som gudstjänstbok skall psalmboken ock vara församlingens näst Psaltaren förnämsta bönbok för enskild andakt. Vid den enskilda andakten kommer kanske ett och annat av det som uteslutits att saknas. Men i gengäld skall viligt erkännas att åtskilligt av det nyintagna materialet just vid den enskilda andakten torde kunna göra god tjänst. Många av dessa »enkla vittnesbörd» som icke passa i kyrkan ha åtskilligt

att säga i bönekammarens avskildhet. På det stora hela taget måste man nog anse att psalmboken såsom enskild bönbok vunnit icke så litet på revisionen.

Vi må ock — trots de tveksamma ord som nyss uttalades inför avdelningarne »barn- och ungdomspsalmer» — hoppas att psalmboken måtte komma att kunna väl fylla sin uppgift i söndagsskola och ungdomsarbete. Det synes nämligen som om man i arbetet bland barn och ungdom snart måste tröttna på de i allmänhet så obetydliga sånger dessa avdelningar innehålla. Då — får man hoppas — skall nödvändigheten driva både söndagsskola och ungdomsverksamhet in i det myckna gamla goda som psalmboken har att bjuda. Det är åtminstone att önska att psalmboken så skall få bidra till en religiös fördjupning av det viktiga arbetet bland barnen och ungdomen.

Man skulle ock kunna tala om psalmbokens betydelse som allmänt kulturdokument. I det avseendet står den avgjort efter sin närmaste föregångare. 1937 års psalmbok är snarast ett allvarligt tecken på huru klyftan mellan kultur och kristendom under senare år betänkligt vidgats allteftersom den pågående allmänna sekulariseringstendensen vunnit terräng.

En annan viktig fråga är slutligen hur den nya psalmboken skall fullgöra sin betydelsefulla musikaliska uppgift. Det kan icke förnekas att i den evangeliska kyrkomusiken bildar psalmboken och dess musikaliska komplement, koralboken, ryggraden. De krav som i detta avseende ställas äro utomordentligt stora. Det är förvisso lugnt och tryggt att även härvidlag kunna peka på det myckna gamla goda som vi äga i vår fäderneärvda melodiskatt. Ty av det nya i melodiväg som i det nya koralhäftet sett dagen bär alltför mycket en för svensk koraltradition främmande prägel.

*

*

*

När den nya psalmboken tages i bruk kan vår evangeliska kyrka se tillbaka på en 400-årig hymnologisk utveckling. De stora milstolparne bilda de tre åren 1695—1819—1937. Det synes mig omöjligt att förneka att både 1819 och 1937 års psalmböcker stå efter den gamla karolinska psalmboken ifråga om religiöst djup och innerlighet. I kulturellt hänseende åter betecknar utan tvivel den Wallinska psalmboken kulmen i svensk psalmdiktning. Skulle man efter känt föredöme försöka en presentation av de tre psalmböckerna skulle det kanske kunna ske så: 1695 års psalmbok — vår centralt religiösa psalmbok; 1819 års psalmbok — vår religiöst kulturella psalmbok; 1937 års psalmbok — vår av kyrkomötet antagna psalmbok.

Den nya psalmboken bär alltför mycket kompromissandets prägel. Den tillfredsställer ingen. Den kan icke framkalla någon entusiasm. Vi taga emot den därför att det skall så vara. Vi hoppas att den skall vinna på närmare bekantskap.

Knut Peters.